
ФІЛОСОФСЬКІ ПИТАННЯ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ

Марина Миколаївна Борзняниця, Марина Олександрівна Квасова –
*студентки II курсу Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: Тетяна Григорівна Герашенко – *доцент кафедри
гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент*

СУЇЦИД ЯК ДЕВІАНТНА ФОРМА ПОВЕДІНКИ

У всі часи суспільство намагалось пригнічувати, усувати небажані форми людської життєдіяльності та її носіїв. Методи та засоби визначались соціально-економічними відносинами, суспільною свідомістю, інтересами панівної еліти.

В надрах соціології зародилась і сформувалась спеціальна (приватна) соціальна теорія – соціологія девіантної поведінки й соціального контролю. Кризова ситуація у сучасному українському суспільстві, динамізм соціальних процесів, які відбуваються у ньому, руйнування старих ціннісно-нормативних систем створюють проблемну ситуацію: зростають різноманітні прояви девіантної поведінки. Прогнозуюча тенденція до зростання девіацій в найближчі кілька років, у тому числі дитячих і підліткових, робить актуальним соціологічний аналіз причин відхиленої поведінки, її структури, механізму дій, форм, методів і засобів регулювання.

Девіантну поведінку досліджували А. Александров, Б. Братусь, С. Белічева, Я. Зелінський, А. Габіані, І. Гоян, В. Кашенко, А. Коваленко, В. Клименко, В. Кудрявцев, Ю. Клейберг, Н. Максимова, К. Мілютіна. Також на розгляд девіантної поведінки звернуто увагу у роботах Ч. Бернарда, М. Бламберга, М. Вебера, Р. Лайкерта, А. Маслоу, Дж. Смелзера, Х. Хекхаузена, в яких аналізується поведінка людей у різних сферах життєдіяльності. Девіацію можна визначити, як окремі вчинки або їхню сукупність, які входять у суперечність з прийнятими в суспільстві юридичними, моральними й соціальними нормами. У жодному суспільстві неможливо провести лінію й просто розділити всіх на тих, хто відхиляється від норм, і тих, хто їм підкоряється.

Девіантна поведінка – (від лат. *deviatio* – відхилення) – поведінка, що відхиляється. Це поняття настільки багатозначне, що існує термінологічна плутанина. Поряд з поняттям «девіантна поведінка»

дослідники часто вживають як синоніми «делінквентна поведінка», «аномальна поведінка», «адитивна поведінка», «дезадаптована поведінка», «асоціальна поведінка», «неадекватна поведінка», «деструктивна поведінка», «акцентуована поведінка», «агресивна поведінка», «конфліктна поведінка» (1, с. 109).

Сьогодні Україна увійшла до країн із високим рівнем суїцидальної активності (більше ніж 20 самогубств на 100 тис. населення). Суїцид не можна вивчати за межами контексту соціального оточення конкретної людини. Обов'язково враховувати актуальні проблеми, цілі й прагнення інших. Важливо зрозуміти не тільки переживання суїцидального індивіда, а й емоційний клімат сім'ї (2, с. 13).

Самогубство прийнято розглядати в рамках комплексної проблеми суїцидальної поведінки, яка включає суїцидальні думки, суїцидальні приготування, суїцидальні наміри, суїцидальні спроби та власне акт суїциду. Суїцидальна поведінка – різні форми активності, що направляються уявленнями про позбавлення себе життя засобом розв'язання особової кризи в умовах конфліктної ситуації (3, с. 93).

Суїцид – заразливе явище, на нього може виникнути мода, особливо тоді коли з життя йдуть кращі, тобто ті, кого поважають (смерть слідом за кумиром). Люди, які «грають в смерть», обирають порівняно безпечні способи замаху, а то і вживають заходи для свого врятування – залишають незамкненими двері квартири, просять сусідів або самі викликають швидку.

Суїцид залежить від статі, віку, освіти, соціального та сімейного стану. Суїцидальна активність відбувається через певні цикли. Навесні й влітку спостерігається пік, а восени та взимку – спад. Це явище намагаються пояснити особливостями сезонних біоритмів. Кількість самогубств зростає у вівторок і знижується в середу, четвер. Кінець тижня більш небезпечний для чоловіків, суїцидальна поведінка яких, частіше за все призводить до трагічних результатів. Співвідношення між чоловіками та жінками приблизно 4:1 при вдалих спробах і 1:2 – при невдалих.

Аналіз відношення різноманітних вікових груп до суїциду. Як відомо, старше покоління – найголовніша група суїцидального ризику: в усьому світі вікова крива зростання самогубств, за виключенням лише деяких країн, наприклад Японії, повільно наростає у слабкої статі і різко злітає вгору у чоловіків до кінця життя. Це і зрозуміло: хвороби і самотність, занепад життєвих сил і відсутність надій на кращий стан тіла та духу. У людей похилого віку з'являється вибір: битися з лавиною хвороб і недуг, що наростає, або ж піти з гідністю стоячи на своїх ногах. Але з іншого боку, люди, які зуміли повністю прийняти старість з усіма бідами та радощами, відчують цю останню пору в житті, як приємне завершення бурхливих днів молодості.

У поколінні середнього віку також високий рівень самогубств. Він пов'язаний з професійною діяльністю та зі стресами, які її супроводжують: невідповідність здібностей до вибраного виду діяльності, невдоволення займаним місцем а, отже заробітною платнею, конфлікти з керівництвом, страх конкуренції, програш тощо. З іншого боку, нові умови суспільного життя породжують велику кількість альтернатив (вибір професійної діяльності, форми та місце освіти).

Максимум суїцидальної активності серед молоді приходиться на юнацький вік. Суїцидальна поведінка – думки, наміри, висловлювання, погрози щодо замахів на самогубство. У спеціальній літературі розрізняють демонстративну суїцидальну поведінку, яка використовується з метою привернути до себе увагу, в основному, особистостями з демонстративною, та стероїдною акцентуаціями; афективну суїцидальну поведінку, яка виникає на піку афекту; справжню суїцидальну поведінку – обміркований, спланований і часто завершений суїцидальний намір, який частіше здійснюють особистості з шизоїдною акцентуацією. Основний фактор, який сприяє спробам суїциду – це відносини з батьками (70% випадків). Далі йдуть труднощі, пов'язані зі школою, і проблеми взаємовідносин з друзями, в основному протилежної статі (4, с. 46).

Відносини батьків із дітьми найчастіше не будуються на тому фундаменті відкритих, повністю щирих емоційно-теплих відносин, які є надійним захистом від багатьох, інколи суворих випробувань, з якими зустрічається покоління, що підрастає. І не випадково, що більшість спроб суїциду у молодих розглядається психологами як відчайдушний заклик про допомогу, як остання спроба привернути увагу батьків до своїх проблем, пробити стіну нерозуміння між молодшим і старшим поколінням. Істотну роль в суїцидах грає збереження сім'ї в цілому – адже близько половини підлітків, які вчинили спробу самогубства, вирости в сім'ях в яких один з батьків помер або покинув родину.

Розглянувши суїцид як форму девіантної поведінки, можна зробити висновок, що схильність залежить від психологічного стану індивіда, взаємовідносин з навколишнім його оточенням, а також від його освіти, соціального стану в суспільстві, від певного роду заняття, від його фінансових потреб і т. д.

Література

1. Кікалішвілі М. В. Девіантна поведінка: поняття та ознаки // Вісник Академії адвокатури України. 2011. №3(22). С. 109-122.
2. Зубрицька-Макота І. В., Христюк О. Л. Суїцид як крайня форма психологічного неприйняття себе: допомога психологу діагностувати проблему. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2014. №1. С. 13-21.
3. Знаковська Н. М. Проблеми девіантної поведінки в сучасному українському молодіжному середовищі. Соціологія. 2014. №6 (110). С. 90-95.

4. Самойлов А. М. Класифікація типів девіантної поведінки / А. М. Самойлов. 2013. С. 43-48.

*Дмитро Олексійович Деулін – студент II курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Тетяна Григорівна Геращенко – доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент*

СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАНОТЕХНОЛОГІЙ

Науково-технічну революцію XXI століття пов'язують з появою нанонауки. Нанонаука – це сукупність знань про властивості речовини у манометровому масштабі, комплексне знання, що включає фізичні, хімічні, біологічні й інші галузі науки. Основою нанонауки є нанотехнології. Термін «нанотехнологія» слід розуміти як процес створення і використання матеріалів, пристроїв і систем, що перебувають у діапазоні розмірів атомів, молекул і надмолекулярних утворень; а також уміння працювати з такими об'єктами, штучно створювати на їх основі інші організовані структури, яким притаманні нові фізичні, хімічні чи біологічні властивості та пов'язані з ними нові явища.

Нанонаука і технології створюють новий тип самоорганізації людей – наносуспільство. Це тип біосоціотехнічної системи, яка складається з різних взаємопов'язаних елементів і підсистем, якостей і відношень, які створені індивідами на основі нанотехнологій, метою якої є реалізація екстремальних принципів життєдіяльності індивідів за допомогою законів та соціальних алгоритмів, які діють у певних межах. Як системотворчі елементи цієї системи будуть спочатку Homo Sapiens, а потім Nano Sapiens.

Розвиток інформаційних технологій спричиняє трансформацію інформаційних відносин суспільства, які, в свою чергу, впливаючи на індивідуальну і масову свідомість, породжують в останньому історично нову форму суспільної свідомості, що безпосередньо залежить від впливу на неї інформаційних потоків. Використання тієї чи іншої інформації формує нову систему мотивів діяльності і є базою для становлення в суспільстві нових соціальних груп. Сьогодні інформаційні технології, можливості інформаційного впливу настільки великі, що безсистемні спроби задіяти в сфері міждержавних інтересів масову свідомість, які практикувалися раніше, перетворилися у чітко працюючу індустрію.

Широке використання нанотехнологій неминуче призводить до етичних проблем. Можна виділити два підходи до етичного аналізу